

Àmbit VII: Organització com a col·lectiu

Objectius 2000

En aquest àmbit, els resultats del Fòrum 2000 van quedar estructurats a través de tres grans objectius, definits per 7 línies estratègiques i diversos projectes de futurs.

Els tres objectius són:

1. Potenciar mecanismes de coordinació, comunicació i intercanvi entre els educadors ambientals
2. Assumir el protagonisme que com a col·lectiu ens pertoca en la planificació i desenvolupament de l'educació ambiental a Catalunya.
3. Vetllar perquè les administracions defineixin unes línies clares d'actuació en educació ambiental i les compleixin.

Les set línies estratègiques les podem resumir així:

- Centralització de la informació
- Foment del treball en xarxa
- Organització de plataformes que afavoreixin la trobada de persones, l'intercanvi d'idees i la innovació.
- Reforçar els instruments de planificació de l'educació ambiental
- Dotar-nos d'una estructura potent capaç de coordinar esforços, ordenar la formació, impulsar recerques i influir efectivament en l'educació ambiental que es fa a Catalunya.
- Millora dels canals de comunicació amb l'administració.
- Seguiment i avaluació de les actuacions de l'administració

Com a projectes específics se'n van proposar 26. Alguns estaven en estreta relació amb d'altres àmbits del Fòrum, especialment en temes de formació, de recerca i de centres d'educació ambiental.

El debat del Fòrum 2000+2

A la Cinquena Trobada del Fòrum a Viladrau, es van presentar un total de 4 comunicacions que s'inserien plenament en aquest àmbit i feien referència concreta a aquests objectius. La feina inicial del grup de treball es va centrar en qüestionar-se tres preguntes bàsiques sobre aquests aspectes:

1. Quines estratègies organitzatives hauríem i podríem aplicar per millorar la comunicació i intercanvi entre els educadors ambientals a Catalunya?
2. Quines plataformes són idònies per afavorir la trobada de persones, l'intercanvi d'idees, la innovació i el treball en xarxa?
3. Quines estructures ens permetran coordinar esforços, ordenar la formació, impulsar recerques i influir efectivament en l'educació ambiental que es fa a Catalunya? Com planificar l'educació ambiental a Catalunya?

Dins de l'anàlisi de les comunicacions, destaquem el bon treball desenvolupat per part dels participants sobre aquest àmbit. Queda palès l'interès pel tema, així com aquest àmbit es nodreix de processos i iniciatives que marquen camí. Les diferents experiències concretes o reflexions fruit d'altres conjunts d'experiències ens permetran detectar línies en comú o obstacles que tenim o podem tenir.

Les comunicacions presentades s'encaren més a respondre el primer objectiu de potenciar mecanismes de coordinació, comunicació i intercanvi entre educadors ambientals. Inicialment, no s'aborden els objectius 2 i 3 referents a l'assumpció del protagonisme de la SCEA i el paper de les administracions.

La presentació del CRBS per Yolanda Monteiro cal posicionar-la com una experiència que ens permet recopilar i difondre publicacions i materials, així com un clar foment de treball en xarxa. Ens defineix un model de funcionament exitós com a Centre de Recursos, i una molt bona estructura per difondre al públic en general, els documents i llibres sobre educació ambiental.

La presentació del Grup d'Entitats d'Educació Ambiental de l'Alt Empordà presentada per Ignasi Batet ens ofereix una nova porta d'entrada a les trobades territorials: des de la creació d'espais de debat per als educadors, descentralitzats i amb difusió efectiva, a un pas més enllà en el treball en xarxa, per poder recolzar projectes intergrupals i optimitzar recursos humans i materials.

La presentació de la SCEA per Margarida Feliu ens aporta la bona perspectiva de treball amb associacions de l'Estat que arrenquen amb inquietuds compartides. Moltes associacions de l'Estat són força novelles. Neixen a partir dels darrers processos de definició de les Estratègies d'EA de les diverses comunitats; però els professionals que intervenen tenen en comú les seves experiències i les idees sobre EA en altres contextos a la realitat catalana.

La comunicació de la SBEA fa èmfasi en la "crisi de creixement" d'aquest col·lectiu. Els bons resultats aconseguits per aquesta associació balear, no minva el grau d'auto-reflexió per determinar cap a on volen avançar actualment. Obren el debat per qüestionar què fem portes enfora i què fem portes en dins, i constaten que són pocs i es necessiten més recursos que s'han de cercar.

Les diferents comunicacions obren molts punts per analitzar sobre què sistemes organitzatius són millorables actualment, i com s'ha de fer aquest procés. En deferència a les companyes de Portugal (ASPEA) part del debat s'ha fet en llengua castellana.

Conclusions i camins a seguir

La 5a trobada de Viladrau ha servit per posicionar-se sobre el moment que viu la SCEA, a nivell concret i pràctic, i també que cal i caldrà respondre les preguntes generadores del debat, per poder avançar l'EA de forma local i quotidiana.

De les intervencions, constatem que la SCEA som un referent de participació arrel del programa Fòrum 2000. Sense deixar de pensar en l'increment notable de socis a la nostra entitat que ha suposat, constatem que l'entitat ha potenciat un creixement bo "portes en fora" de cara a l'Estat i a la societat catalana, però cal fer, també una reflexió sobre el treball intern d'atenció als socis. Això, es detecta per l'enfocament més reflexiu i prioritari de l'Objectiu 1 d'aquest àmbit del Fòrum, que ha suposat en aquesta trobada. Les línies estratègiques dels altres objectius no han sigut enfocades ni tractades: per exemple, la creació del Institut Català d'Educació Ambiental, o la millora dels canals de comunicació, o el seguiment i avaluació de les actuacions de l'Administració.

Arrel de les intervencions realitzades en el debat, es recullen les següents propostes:

1. Difondre els productes de qualitat (documentació, publicacions, selecció de recursos, selecció de centres o espais de formació, etc...) adreçat específicament al públic seleccionat que volem tenir. Aquesta proposta és extensiva a la divulgació del CRBS, com a les publicacions de la SCEA. Es pot diferenciar per tipologia d'usuaris: socis, escoles o públic en general.

2. Promoure el model tripartit que, per exemple, es desenvolupa en el Centre de Documentació. Es valora positivament la base triangular d'aquest projectes, formada per agents d'activitats, agents de gestió i agents finançadors, diferenciats. Dóna estabilitat i continuïtat, per solventar problemes d'infraestructures i vies de finançament.

3. Activar la connexió informàtica entre centres documentals i millorar la base de dades. Proposa el CRBS, i crea model a seguir en SCEA i altres entitats.

4. Potenciar la creació de subdelegacions territorials que dinamitzin espais propers, accessibles, i que millori la veu, la força i la implicació de la SCEA. A diferent nivell de concreció, cal potenciar aquests espais, com per exemple, el cas d'Alt Empordà. Cal replantejar, si més no, la efectivitat de les vocalies territorials actuals a la SCEA.

5. Superar "la crisi de creixement" i mirar molt més portes en dins: seu, finançament, renovació i participació dels socis. Coincidim plenament amb la SBEA, en les seves reflexions. Si ells tenen problemes perquè són pocs, nosaltres tenim problemes per ser molts dins de l'actual estructura.

6. Valorar la incorporació d'altres tipologies de socis. Recuperem un anterior debat, que afecta a la modificació d'estatuts. És viable la incorporació de centres o grups dins la Societat? Tenint una altra categoria participativa, podem incorporar-se escoles d'educació formal (escoles Verdes, centres simpatitzants) o centres no formals (altres associacions i col·lectius petits)? Aquesta reflexió s'ha de poder desenvolupar amb profunditat.

7. Valorar que darrera de qualsevol projecte (experiències amb "èxit"), hi ha un nucli "impulsor" humà que cal potenciar i vertebrar. La SCEA ha de recollir i difondre aquests bancs de propostes. En aquesta bateria de bones idees pràctiques, cal cercar contínuament l'equilibri entre consens de criteris bàsics a aplicar i la programació sobre quan s'aplica. Clarament, cal promoure la transparència i la comunicació, entre tots nosaltres a nivell intern.

Jesús Canelo
Coordinador de l'Àmbit VII

Comunicacions

Es crea el Grup d'Entitats d'Educació Ambiental de l'Alt Empordà

Batet i Trias, Ignasi

Grup d'Entitats d'Educació Ambiental de l'Alt Empordà

ibatet@correu.gencat.es

El grup d'entitats d'educació ambiental de l'Alt Empordà es comença a plantejar a la primavera del curs 2001-2002, quan algunes entitats ens veiem amb la necessitat de conèixer altres propostes dins la comarca, conèixer els altres equips de professionals i oferir una oferta conjunta. No és però, fins a principis d'estiu que es fa una convocatòria oberta a totes les entitats que coneixem que es dediquen a aquests temes dins la nostra comarca i comencem a plantejar les nostres inquietuds. No totes les entitats han respost a aquesta crida i, per tant, hem de dir que no donem el llistat d'entitats per acabat, ja que en un futur poden entrar a formar-ne part les entitats que ho considerin oportú sempre i quan reuneixin un seguit de requisits que ens hem marcat:

1. L'entitat està inscrita en el Cens General d'Entitats d'Educació Ambiental de Catalunya.
2. L'entitat es compromet a desenvolupar la seva activitat d'una manera coherent amb la conservació del territori i de la natura i els principis bàsics de l'educació ambiental i farà un aprofitament ordenat dels seus recursos.
3. Un 75%, com a mínim, de l'activitat de l'entitat es realitza a la comarca de l'Alt Empordà.
4. Que com a mínim el 50% de la seva activitat sigui d'educació ambiental.
5. L'entitat potencia l'estabilitat i la formació dels guies que desenvolupen les activitats educatives amb l'objectiu de garantir una millor qualitat de les activitats educatives.
6. Les activitats, amb l'objectiu de millorar la qualitat, tindran com a màxim una ràtio de 25 persones per guia i no podran superar-la. En casos excepcionals es comunicarà al grup que decidirà l'excepcionalitat del tema.
7. L'entitat té tots els permisos per desenvolupar la seva activitat, compleix la normativa existent i disposa d'una pòlissa d'assegurança de responsabilitat civil que cobreixi els riscos de l'activitat que desenvolupa i l'equipament de l'entitat.
8. Els materials que utilitzen les entitats (dossiers, fulletons, recursos, etc.) estan validats pel grup d'entitats.
9. Les entitats, en la seva activitat pedagògica, proposen als seus clients la realització dels treballs previs.
10. Les entitats aporten al grup les fitxes d'avaluació dels seus serveis.
11. L'entitat adquireix el compromís de millorar la qualitat dels seus serveis i equipaments.
12. Cada entitat haurà de tenir el seu projecte educatiu i el seu programa educatiu.

Per constatar això cal alguns documents com:

- Certificat de constar al Cens General d'Entitats d'Educació Ambiental de Catalunya.
- Declaració jurada de no tenir deutes amb l'administració.
- Declaració jurada que més del 75 % com a mínim, de l'activitat de l'entitat es realitza a la comarca de l'Alt Empordà.
- Fotocòpia de l'últim rebut de IAE
- Autorització com a instal·lacions juvenils si és el cas.
- Certificat de potabilitat de l'aigua en cas d'estar fora de la xarxa municipal d'abastament d'aigües.

- La pòlissa d'assegurança.
- El projecte educatiu i la programació de les seves activitats.

Tenim ben clar que hi ha algunes entitats que això no ho tenim assolit, per tant ens donem el marge d'un any per posar-nos al dia.

Des del mes de juliol hem anat mantenint una reunió setmanal per tal d'anar accelerant una presentació conjunta de les nostres activitats al Centre de Recursos Pedagògics de l'Alt Empordà que ens facilitarà una reunió amb alguns mestres de les escoles perquè puguem donar a conèixer la nostra oferta i els nostres objectius. El programa ja està en aquests moments presentat al CRP, però no a les escoles que ho serà durant el mes de novembre. Tota aquesta oferta també es podrà consultar (esperem que a partir de Nadal) per pàgina web. Aquest fet permet que es puguin anar adherint entitats contínuament, sense haver d'esperar una temporada o curs escolar, ja que es pot anar actualitzant.

Tot i això, aquesta associació d'entitats s'ha fet per diferents raons que a la llarga creiem que poden ser interessants de tenir-les en compte:

- Optimitzar recursos personals i de material: veiem la possibilitat que una sola persona i des d'un despatx per tots, pugui agafar els grups que sol·licitin el nostre servei i no com ara que cada entitat s'ha d'espavilar pel seu compte. També amb algun material o recurs que en algun moment pugui fer servir un o altre equipament.

- Creiem necessari fer algun curs obert a tothom, però que fos pràctic de cara a la nostra feina: sobre coneixement del territori en molts àmbits: social, geològic, geogràfic, natural, cultural, tècniques de comunicació, elaboració de material didàctic.

- Entre tots donar un ampli ventall de possibilitats per les escoles de la comarca per conèixer precisament la seva comarca. Per exemple: per què cal anar a buscar castanyes al Montseny si n'hi ha a les Salines? O per què anar al Delta de l'Ebre si tenim els Aiguamolls de l'Empordà? Entenem que dins el món de l'Educació Ambiental hi caben qüestions de patrimoni cultural: romànic, castells, monuments megalítics i no només el natural. Fomentar aquest tipus d'activitats i d'altres del tipus ecologia: residus, estalvi energètic, estalvi d'aigua, ecoauditories escolars, ecologia de la ciutat, treballar algunes d'aquestes qüestions amb altres col·lectius de persones com ara casals d'avis.

- També creiem important fer una trobada de tant en tant (potser mensual) per valorar les maneres de fer cada equipament, els materials que té a disposició per tal d'anar millorant els recursos i, en definitiva, l'oferta. Es tracta d'anar insistint en oferir un producte de qualitat i seriós. Cada mes es valoraria una activitat d'un equipament. Per exemple es podrien valorar els guies del Cap de Creus en l'activitat del litoral i se'n faria una crítica constructiva.

- Respectar l'àmbit de treball de cada entitat i ajudar-nos mútuament quan calgui, amb monitors o tasques.

Aquesta és la nostra aposta i la fita que ens hem marcat. Potser algú ha fet o ja ha experimentat amb anterioritat alguna experiència d'aquest tipus i ens pot fer arribar allò de positiu i negatiu que s'han anat trobant i que amb el temps han hagut d'anar corregint. Tota aportació serà benvinguda. Gràcies.

La SCEA i les associacions de professionals de l'educació ambiental a l'Estat Espanyol

Feliu i Portabella, Margarida
Societat Catalana d'Educació Ambiental
scea@pangea.org

Antecedents

A les III Jornades d'Educació Ambiental (Pamplona 1998) es va dedicar un dels Fòrums a analitzar la situació del teixit associatiu de l'educació ambiental a l'Estat. En aquest Fòrum es va demanar a l'Associació d'Educadors Ambientals de la Regió Murciana (ASEARM) i a la Societat Catalana d'Educació Ambiental (SCEA) que plantegessin la problemàtica de les seves respectives associacions.

Com a resultat d'aquest Fòrum es va fer una trobada oberta a totes aquelles associacions interessades en debatre fórmules comunes de coordinació i acció (Valsaín, maig de 1999). D'aquesta primera trobada i després d'un intens debat entre diferents tipologies d'associacions es concretà la necessitat d'establir anualment una trobada entre associacions de professionals de l'educació ambiental. Un tipus d'associacions que responen a la necessitat palesa, de treballar conjuntament, en aportacions y problemàtiques que defineixin i concretin tot el que envolta la tasca dels educadors ambientals.

Des del Fòrum 2000

Algunes associacions com la ASEARM va participar activament en l'elaboració de propostes del Fòrum 2000, com a grup de treball. Per aquesta associació i per altres de nova creació, com per alguns membres de la Sociedad Andaluza de Educación Ambiental (SAEA) el nostre Fòrum va servir per debatre aspectes de problemàtica comuna a tots els territoris.

Per tal d'organitzar la II trobada de les Associacions es creà dins del CENEAM el *Seminario Permanente de Asociaciones de Educación Ambiental*. L' ASEARM i la SCEA organitzaren també les II Trobades que es celebraren a Valsaín (setembre 2001) a la que hi assistiren representants d'altres associacions de nova creació : RED (Asociación de Educadores Ambientales de Castilla y León , la SGEA (Sociedade Galega de Educación Ambiental) i un grup d'educadors ambientals de Navarra i d'Extremadura (en procés de concretar les seves respectives associacions). Excusaren la seva participació però explicitaren la seva voluntat de continuar participant: SBEA (Societat Balear d' EA), HABEA (Asociación de Equipamientos para la EA del País Basc) i SAEA (Sociedad Andaluza de Educación Ambiental).

En aquesta II Trobada s'elaborà un document amb els acords i compromisos establerts dels que cal assenyalar:

- Nomenament d' un representant de cada associació que vehiculi, coordini i dinamitzi les relacions i els intercanvis d'informacions entre les associacions. Intercanviar fulls informatius, activitats, materials, publicacions...
- Analitzar la problemàtica d'aquestes associacions: voluntarisme, participació dels associats... Semblances i diferències.
- Intercanviar l'estat actual de les Estratègies d'EA que es desenvolupen a cada territori.
- Enviar el document resum a totes aquelles associacions o col·lectius que encara no hi hagin participat, inclosa l'Associació Portuguesa d'EA.
- Facilitar estatuts de creació/legalització a associacions que estiguin en procés de constitució.

- Començar a plantejar el paper de les nostres associacions en l'organització en les futures 4t Jornades Estatals d'EA.

- S'acorda la continuïtat de les jornades intentant ofertar la descentralització de les mateixes.

- Fins aquest moment s'han celebrat a Valsaín i es decideix realitzar les III jornades a Galícia. La SGEA es compromet a organitzar-les sota el tema monogràfic de la professionalització de l'educador ambiental.

Fòrum 2000+ 2 . Present i Futur de la relació entre associacions

S'ha acomplert el calendari previst i aquest passat més de setembre s'han celebrat les III Jornades d'Associacions a Oleiros (Galícia). La SGEA, conjuntament amb el CENEAM i el CEIDA han organitzat la trobada que ha comptat per primera vegada amb la participació de representants de l'Asociação Portuguesa de Educação Ambiental (ASPEA).

Aquesta tercera trobada ha estat dividida en un intercanvi d'experiències que cada associació presentava i un tema central de debat : els problemes i les alternatives a la professionalització dels educadors/es ambientals. Per parlar d'aquesta temàtica es va convidar a Antonio Rial Sánchez, professor del Departament de Didàctica i Organització Escolar de la Universitat de Santiago de Compostela y especialista en el camp de la formació professional i ocupacional que va exposar sota el títol "*los perfiles profesionales: ¿qué son?, ¿para qué sirven? ¿cómo se elaboran?*". En síntesi, l'Antonio Rial va explicar què és un perfil professional i com sorgeixen dins del Marc de la Unió Europea per tal de poder acomodar l'oferta formativa a la demanda laboral. Bàsicament es va insistir en la necessitat d'acomodar la formació a demandes laborals sempre canviants. Els perfils professionals han d'estar en permanent revisió i han de generar processos de formació que parteixin de l'anàlisi de les tasques i les competències que exigeix un determinat lloc de treball (i no al revés).

El debat posterior es va centrar en l'aplicabilitat dels perfils professionals en el camp de l'EA, més fàcils de concretar. Es va incidir també en les contradiccions que es generaran entre les demandes de regulació professional que fem el col·lectiu d'educadors/es ambientals i els mecanismes per fer-ho. Tots els participants varen estar d'acord en professionalitzar i regular laboralment aquest camp, però no tots estaven d'acord en l'estratègia corporativa a seguir.

La SGEA va presentar una possible línia d'acció i col·laboració entre les diferents associacions: un estudi sobre el perfil socio-professional dels educadors/es ambientals a nivell estatal. La SGEA posa a disposició de les associacions el qüestionari que estan aplicant actualment a Galícia. Va presentar un calendari previst de recollida de dades i es va comprometre a tractar estadísticament la informació, enviant posteriorment els resultats totals i parcials de cada territori.

Per acabar, els representants de la SCEA es varen oferir per celebrar la IV trobada d'associacions el proper mes de setembre del 2003. Plantejant la possibilitat de confeccionar itineraris per tal de conèixer equipaments, recursos i experiències del nostre país i recollir com un dels possibles temes monogràfics a desenvolupar el de la relació de les Associacions de professionals de l'EFA i les administracions, amb la possibilitat de crear una plataforma o red a nivell europeu d'associacions d'aquest àmbit.

Reflexions sobre l'organització i la participació a les nostres entitats

Llabrés, Antonia; Calvo, Aina.

Societat Balear d'Educació Ambiental

gea@ccr.es

Ha passat un any des de la segona Trobada d'Intercanvi SCEA i SBEA celebrada a Alcúdia, Mallorca. Ens vam reunir un total de 62 persones entre professionals i persones interessades en promoure l'educació ambiental amb la pretensió d'intercanviar experiències i reflexionar conjuntament sobre la nostra situació present i les directrius sobre les quals volem construir el nostre futur. Més en concret, els objectius de la segona trobada foren:

- Reunir als actors de l'educació ambiental d'ambdues comunitats
- Intercanviar idees i experiències d'EA
- Conèixer nous recursos
- Marcar noves vies de col·laboració entre els professionals de l'EA
- Contribuir al desenvolupament de les entitats
- Discutir sobre els temes que ens ocupen i preocupen

La dinàmica de feina, com no podia ser d'una altra forma vista la finalitat de la trobada, va ser molt participativa combinant el debat en petits grups amb les sessions plenàries. La trobada va posar damunt la taula moltes qüestions. En aquestes línies ens interessa destacar-ne una: el debat sobre el paper de les associacions d'educació ambiental en l'actualitat i, especialment, sobre els principals problemes que aquest tipus d'entitats han d'afrontar.

Sembla acceptat que una associació és, sobretot, un espai d'encontre en el que:

- Les persones que hi col·laboren milloren i amplien els seus coneixements.
- Es fomenta l'intercanvi d'enfocaments i de perspectives.
- Es va construint el propi futur.

Les associacions d'Educació Ambiental, com la SCEA i la SBEA, varen néixer amb la finalitat d'aprofitar aquest espai d'encontre per a reunir als i les professionals d'un àmbit d'intervenció que tot just començava a consolidar la seva presència en la realitat educativa. En aquells moments la sensibilització envers l'educació com a mesura fonamental i imprescindible per a la protecció i conservació del nostre entorn esdevingué una tasca prioritària. Professionals del sector optaren per dedicar una part del seu temps lliure a l'organització, planificació i gestió d'unes associacions que perseguien les següents finalitats:

- Promoure una EA de qualitat
- Afavorir el reconeixement social de la EA
- Promoure la professionalització de l'EA
- Potenciar la coordinació entre aquest col·lectiu de professionals
- Afavorir la formació inicial i continuada dels educadors i educadores ambientals
- Actuar com a fòrum de trobada i referència en material d'EA
- Potenciar la investigació i innovació en les estratègies educatives
- Participar en processos de participació pública d'interès per a l'EA

Un repàs ràpid pel camí recorregut fins ara és suficient per arribar a la conclusió que l'esforç de totes les persones implicades en aquestes entitats ha donat fruits importants i aquestes associacions s'han convertit en un element dinamitzador de l'educació ambiental en les nostres comunitats. Prova d'això és, per exemple, la seva presència activa i reconeguda en totes

les estratègies, fòrums i trobades que es realitzen sobre temes relacionats amb qüestions ambientals.

Sense perdre de vista els resultats positius que ens ajuden a mantenir les nostres entitats vives i actives, cal reconèixer que la nostra feina potser s'ha centrat més en la incidència externa que no en l'organització i funcionament interns de les pròpies associacions. Hem descuidat aspectes quotidians però imprescindibles per a poder seguir endavant amb els nostres objectius com ara la cerca continuada d'infraestructures i vies de finançament. Com tampoc hem sabut dur endavant una estratègia eficaç de renovació de càrrecs i membres de l'entitat, d'ençà que començarem gairebé seguim essent els mateixos!

En el cas de la SBEA ara mateix ens trobem davant els següents dilemes:

- Si volem avançar, si volem créixer, hem de ser capaços de fer front a més despeses econòmiques.

- Hem de començar a professionalitzar l'associació i poder pagar unes hores a un alliberat/da.

- Hem d'ampliar els nostres espais d'actuació y participació fora de Mallorca i assumir el sobrecost de la insularitat.

L'experiència d'aquests anys ens ha aportat moltes satisfaccions i ens ha reafirmat en la convicció que el millor que podem fer és seguir treballant plegats.

El servei de documentació del Centre de Recursos Barcelona Sostenible

Monteiro, Yolanda; Prieto, Ana; Cuixart, Marta; Canyelles, Teresa i Alves, Isabel
Centre de Recursos Barcelona Sostenible (CRBS)
recursos@mail.bcn.es

El com i el perquè d'un servei de documentació d'educació ambiental

Dos projectes van confluïr en un de sol quan per una banda, es va crear l'antiga Oficina de Recursos per a la Ciutat Sostenible per part de l'Ajuntament de Barcelona (actualment Centre de Recursos Barcelona Sostenible) i per l'altra, es va detectar des de la Societat Catalana d'Educació Ambiental una demanda creixent d'assessorament i consultes sobre recursos d'educació ambiental per part d'educadors, estudiants i professionals.

El mes de desembre de l'any 2000 les dues entitats van signar un conveni de col·laboració per a la creació, dinamització i manteniment d'un servei públic de documentació i recursos d'educació ambiental obert a la ciutadania, amb seu al Centre de Recursos Barcelona Sostenible. L'Ajuntament de Barcelona ofereix un local físic i recursos econòmics mentre que la SCEA aporta una part del seu fons documental, personal per a la gestió i assessorament, coneixements i experiència sobre recursos d'educació ambiental.

Els objectius del servei són oferir informació i assessorament i generar materials de difusió per a una àmplia tipologia d'usuaris (educadors, estudiants, professionals tècnics i públic en general) en temes d'educació ambiental, àmbits urbans i sostenibilitat.

Per a assolir-los es porten a terme:

- La recopilació d'informació i documentació susceptible de ser útil a l'educació ambiental.
- El tractament de la documentació i la informació per a la seva difusió
- La realització de recursos per als usuaris: suggeriments, informació específica, reculls de recursos temàtics, etc.

Què el defineix?

Està especialitzat en educació ambiental:

- Té una àmplia tipologia de suports documentals (monografies, vídeos, material multimèdia, publicacions periòdiques, etc.)
- Dóna un tracte personalitzat als usuaris

Què ofereix?

- Assessorament
- Atenció i lectura en sala
- Servei d'informació general i referència
- Catàleg informatitzat del fons documental a disposició dels usuaris
- Servei de reprografia
- Accés a diverses bases de dades en xarxa i en cd-rom
- Secció de publicacions periòdiques i material audiovisual
- Difusió específica i selectiva de la informació als usuaris que ho desitgin
- Sessions de treball amb centres de recursos pedagògics
- Servei de préstec a entitats i escoles
- Equipament audiovisual per a la reproducció dels vídeos

Què més podrà oferir?

- Catàleg del fons documental a través de la web

- Expositor temàtic de documentació de les novetats i darreres adquisicions
- Difusió dels butlletins de sumaris en format paper i electrònic
- Servei d'obtenció de documents mitjançant comandes a altres serveis i/o institucions
- Buidat de revistes

De collita pròpia: els reculls de recursos temàtics

Anualment es publiquen tres números dels reculls de recursos temàtics. Cadascun d'ells es presenta i comenta en una sessió a la seu del Centre de Recursos Barcelona Sostenible. Els materials que hi figuren estan exposats per a consulta i els participants són convidats a una activitat pràctica vinculada amb el tema en qüestió. S'han publicat:

- 1.- ENERGIA (novembre de 2001)
- 2.- AIGUA (gener de 2002)
- 3.- MATERIALS I RESIDUS (maig de 2002)
- 4.- BIODIVERSITAT (octubre de 2002)

Com creix?

El servei de documentació es nodreix de diferents vies d'adquisició, intercanvi i donació així com de la recerca i selecció feta pels professionals que porten a terme la seva gestió. Hi participa un grup de treball de la SCEA format per quatre professionals. El seu assessorament pauta i recolza el conjunt de criteris de selecció així com d'actuació del servei de documentació. El grup està obert a altres persones interessades i a aportacions de suggeriments i de materials d'interès. També es tenen molt en compte les demandes dels usuaris en la determinació de la selecció del material. Gràcies a un control que es porta de totes les demandes realitzades es pot detectar les mancances d'informació i/o de documentació del servei.

Algunes dades sobre les consultes segons les darreres estadístiques de l'estudi d'usuaris (primer semestre de 2002)

- La tipologia d'usuaris. El grup més nombrós és el dels estudiants amb un 47 %, seguit pel grup de professionals amb el 23,9 % i el d'educadors, tant d'educació formal com no formal, amb el 18,8 %. El grup minoritari és el del públic en general amb el 10,3%

- Les temàtiques. Residus, energia, educació ambiental en general i activitats d'educació ambiental són els temes més consultats i demanats pels usuaris. Els hi segueixen les següents temàtiques per ordre de més a menys demanda: Agenda 21 (tant local com escolar), aigua, llar, ciutat, alimentació, construcció i contaminació acústica. Els temes menys consultats són mobilitat, biodiversitat i disseny ecològic.

- El suport. Les monografies, carpetes i caps temàtiques són el material més consultat. Els segueix el grup de publicacions periòdiques i vídeos. Més esporàdicament es consulten els jocs i el material multimèdia.

És conegut a través de...

- L'SCEA (a través del seu butlletí informatiu, etc.).
- L'Agenda 21, tant local com escolar.
- Programa d'activitats del Centre de Recursos Barcelona Sostenible.
- Mitjans de comunicació (premsa, ràdio, televisions locals i d'àmbit territorial català).
- Webs d'altres organismes, institucions, serveis, etc.
- Revistes especialitzades.
- Les pròpies publicacions editades pel servei de documentació i les publicades per l'Ajuntament de Barcelona.

Parlem-ne amb el coordinador

*“Ens cal trobar noves fórmules
per crear nous espais de treball conjunt”* **Jesús Canelo**

- L'any 1985 es crea la SCEA. Quins són els seus orígens? Quina influència ha tingut la SCEA en la fundació d'altres entitats d'educació ambiental a l'Estat Espanyol?

- Catalunya sempre ha estat capdavantera en el fet associatiu i aquesta tradició va traspasar també fins el sector de gent que es preocupava i treballava per difondre el tema de l'educació ambiental. La SCEA va néixer fruit d'una inquietud, d'una necessitat d'aquesta gent per relacionar-se entre ells, intercanviar experiències, per formar-se, per avançar plegats a partir de noves idees, nous projectes. A partir del naixement de la SCEA, arreu de l'Estat Espanyol han anat apareixent altres entitats amb aquests mateixos objectius. En algunes comunitats comencen ara, i el punt de sortida són les estratègies d'educació ambiental. En tot cas, per antiguitat, per la solidesa de la feina feta, la SCEA sempre ha estat un punt de referència entre les associacions d'educació ambiental de tot l'Estat. De fet, en l'àmbit de l'educació ambiental, la SCEA ha estat l'associació pionera en el conjunt de l'Estat Espanyol.

- Una de les característiques que potser criden més l'atenció del vostre col·lectiu és la gran diversitat de gent que l'integra...

- És cert. Al voltant d'una mateixa taula pots trobar persones que estan treballant en centres urbans, en centres perduts a la muntanya, en parcs naturals, a la universitat; gent que està vinculada a entitats públiques, privades... gent que fa tasques de documentació, d'investigació o bé treballen directament amb la canalla, amb adults... Les possibilitats són enormes i penso que aquesta gran diversitat és, precisament, un dels elements que més l'enriqueix...

- Quants socis sou ?

- Actualment sobrepassem els dos-cents quaranta. Som l'associació d'educació ambiental que té més associats de l'Estat.

- En una comunicació presentada en el Fòrum per un membre de la SBEA, es diu que aquesta entitat s'enfronta a una possible "crisi de creixement". En què es basa aquesta "crisi"? i en qualsevol cas, aquesta situació afecta també a la SCEA.?

- Sí que ens afecta. Som societats que hem anat creixent constantment, augmentant el nombre de socis, fent projectes i més projectes i assolint una estructura social prou important. Però ha arribat un moment en el qual ens adonem que per ser més efectius, cal crear noves dinàmiques que ens permetin seguir avançant, individualment, col·lectivament, tant des d'una perspectiva professional com social. Ens adonem que ens cal un cert canvi o al menys detectar cap a on hauria d'anar aquest canvi; que necessitem potser un altre referent d'organització. Un indicador clar d'aquesta situació és el tema de la participació. Cert que a la SCEA, quantitativament i qualitativament, tenim una base important de socis que, quan hi ha projectes molt concrets, com és el cas del Fòrum, per exemple, hi participa. Però quan aquests projectes no són tan concrets o en la dinàmica del dia a dia de la mateixa associació, llavors aquesta participació es dilueix de forma molt significativa. Falten mans i, sovint, les responsabilitats recauen en un grup reduït de persones que, a més a més, sempre acostumen a ser les mateixes.

- Va sorgir alguna proposta concreta per a poder promoure aquesta participació ?

- Es va parlar molt del treball en xarxa i de crear plataformes més desvinculades de la seu central; potenciar la creació de subdelegacions territorials amb capacitat per descentralitzar les activitats. Mini pols d'actuació que poguessin convocar en el seu àmbit territorial, trobades, fòrums... De moment ja existeix la figura del coordinador territorial. Actualment en són quatre: a Barcelona, Tarragona, Girona i Lleida. Aquests coordinadors són el punt de contacte entre el soci i la seu central, faciliten un traspàs de comunicació. Es tractaria doncs de potenciar aquesta estructura i dotar-la d'una autonomia que li permetés potenciar per ella mateixa la participació dels socis en una mecànica de funcionament més territorial, més modular... En aquest sentit hi ha hagut ja experiències molt bones a Girona, per exemple.

- Aquesta voluntat d'afavorir la participació, neix d'una demanda generalitzada per part dels socis ?

- Jo crec que sí, que és una necessitat que està sobre la taula.

- De fet però tenim que la SCEA ha convocat activitats, sortides per exemple, en què l'assistència ha estat sensiblement inferior a l'esperada, o també aquella sensació de solitud de junta que abans comentaves a l'hora d'aconseguir col·laboració en segons quins projectes...

- Sí, això és cert. Fins i tot en temes relacionats amb la qüestió laboral i professional, que han estat un gran centre d'interès, temes legals, temes molt concrets pels quals els socis han manifestat, sempre, una evident preocupació; doncs bé, sobre aquestes qüestions s'han fet trobades i no hi ha hagut l'assistència que, donada la demanda existent, calia esperar. Aquest cas, per exemple, evidencia que no es pot dir que la manca de participació sigui sempre deguda a no haver detectat correctament els interessos o les necessitats dels socis. Això pot passar, però passa també que hi ha un seguit de factors que dificulten la participació en les activitats presencials. Som un dels col·lectius que estem més dispersos educativament. Aquella diversitat de la que abans parlàvem i que tant ens enriqueix, és ahora també un element que fa més difícil

la trobada, l'assistència... Després hi ha les qüestions de calendari, d'horaris, de feina... Però torno a dir que la participació del soci en projectes com el fòrum ha estat molt bona. La demanda existeix, la predisposició existeix, hi ha gent molt i molt maca, amb molta il·lusió. El que ens cal és millorar la comunicació entre nosaltres, trobar noves fórmules per crear nous espais de treball conjunt.

- Parleu també de la conveniència d'augmentar el nombre de socis...

- Per a l'entitat, el soci és una font d'ingressos i també ho és pel que fa a la seva possible aportació de treball, d'idees, de debat... Sota aquesta perspectiva, clar que ens seria bo créixer. Una de les maneres de fer-ho seria la de crear diferents tipologies de socis i aquest és un tema pendent de la revisió dels estatuts. Fins ara el soci ho és, ho pot ser, de forma individual. La possibilitat que es contempla és que ho pugui ser també de forma corporativa. Aquesta possibilitat però planteja una qüestió: tot soci val? Hi ha gent que pensa que aquesta incorporació de determinades entitats com a socis de la SCEA, ens podria distorsionar, podria posar en perill la nostra pròpia independència com a col·lectiu. Per altra banda hi ha gent, més vinculada a l'educació formal, que està més oberta a acceptar aquesta fórmula perquè pensa que, si ara és soci un professor concret, que és la persona que s'interessa i treballa l'educació ambiental en el centre, quan aquesta persona se'n va, o plega, aquest centre perd el seu punt de referència. En canvi, si la mateixa escola, com a entitat, fos també sòcia de la SCEA, aquest punt de referència, sempre estaria present. Però aquesta no és una gran discussió, és més aviat un tema legal.

- En un dels vostres documents es diu que cal cercar l'equilibri entre consens de criteris bàsics a aplicar i programació sobre quan s'aplica, que cal promoure la transparència i la comunicació. En aquest context, quan es parla de transparència, què es vol dir?

- Quan l'educació ambiental tenia poc pes i calia divulgar-la, potenciar-la, aconseguir subvencions, finançament, hi havia un discurs teòric d'objectius, de finalitats, en el qual tots hi estàvem d'acord i que, en el seu moment, va funcionar. Va ser tot un procés que va determinar que tant a nivell polític com social, es veiés que l'educació ambiental, l'educació per a la sostenibilitat, o una educació en el respecte per l'entorn, per la natura, eren importants, necessàries. Però ara el repte ja no és aquest. Ara el que cal és definir projectes, comunicar projectes, reals, implicats en el dia a dia. Al marge de seguir treballant en l'aspecte teòric, el repte ara és el de crear una base, un banc experimental que puguem mostrar, oferir, d'una forma clara, transparent.

- En aquestes entrevistes, i en altres contactes que he mantingut amb gent de la SCEA, he detectat un tarannà que, d'una manera o altra, és comú en tots vosaltres. La diversitat és evident, però hi ha algun element, en la manera de fer, de pensar, que us aglutina i que es us dona, malgrat aquesta diversitat i, fins i tot malgrat diferents punts de vista, una coherència com a col·lectiu...

- Crec que aquesta percepció es deu precisament a aquesta manera de fer de la qual parles, al mètode. El que ens ha anat seleccionant, tant a nivell formatiu com executiu, ha estat el mètode. Ara, malgrat hi ha un garbuix important de gent, fonamentalment, el que som és professors; uns professors implicats i moderns que metodològicament sabem, o si més no treballem per saber, què és o com hauria de ser una bona educació ambiental.

Resum de les comunicacions

Es crea el Grup d'Entitats d'Educació Ambiental de l'Alt Empordà

Batet i Trias, Ignasi

En la comarca de l'Alt Empordà un grupo de entidades de educación ambiental han unido esfuerzos para proponer una oferta conjunta, optimizar recursos personales y materiales, hacer una propuesta de formación para los mismos profesionales, valorar los propios recursos materiales y las propuestas educativas de cada entidad, ofrecer una oferta lo más variada posible, en la que entren muchos ámbitos geográficos distintos y, a la vez, un abanico de posibilidades de diferentes ámbitos: cultural, social, natural, de patrimonio, ecológico... al mismo tiempo, se plantea actividades para distintos colectivos de personas.

Para formar parte de este grupo es necesario cumplir una serie de requisitos que sin duda ofrecerán una educación de calidad y con criterio.

La SCEA i les associacions de professionals de l'educació ambiental a l'Estat Espanyol

Feliu i Portabella, Margarida

A partir de las III Jornadas de Educación Ambiental celebradas en Pamplona (1998) se manifiesta la necesidad de empezar a establecer mecanismos de comunicación entre representantes de diferentes asociaciones de profesionales de la educación ambiental.

A partir de 1999 se crea en el CENEAM, el Seminario Permanente de Asociaciones de Educación Ambiental. Tres han sido los encuentros celebrados hasta este momento: (Valsaín 1999 y septiembre de 2001 y Oleiros (Galicia) septiembre 2002).

El papel activo desarrollado por la SCEA como la asociación más veterana del Estado que, desde el año 1985, aglutina diferentes sectores profesionales de los educadores ambientales en Cataluña ha servido para fomentar la creación de nuevos colectivos. El desarrollo de las estrategias de educación ambiental, particulares de cada territorio, obliga en este momento una necesaria comunicación, que posibilite la coordinación de tareas y proyectos que nos son comunes y que solo podemos abordar con seriedad y rigor con la colaboración de todos. El próximo reto, el IV encuentro en septiembre del 2003 en Cataluña.

Reflexions sobre l'organització i la participació a les nostres entitats

Llabrés, Antonia

Desde su creación (1985 – 1986) las entidades SCEA y SBEA han estado en contacto y han visto la oportunidad de ir creciendo juntas. La colaboración en diferentes iniciativas con encuentros de intercambio, participación en el Forum 2000 de EA, coedición de las Monografías de Educación Ambiental, etc, ponen de manifiesto la voluntad de trabajar juntas en acciones con una proyección hacia el exterior. Pero también se une la reflexión y la búsqueda de soluciones sobre los problemas de nuestras entidades, de como mejorar la organización y la participación de nuestros asociados, de como crecer, de como hacer más socios, etc. Nos encontramos posiblemente delante lo que se llama hoy “una crisis de crecimiento”.

El servei de documentació del Centre de Recursos Barcelona Sostenible

Monteiro, Yolanda; Prieto, Ana; Cuixart, Marta; Canyelles, Teresa i Alves, Isabel

A partir de un convenio de colaboración entre el Ayuntamiento de Barcelona y la “Societat Catalana d’Educació Ambiental”, se ha puesto en marcha un servicio de documentación dirigido a personas y entidades que se interesan por temas de medio ambiente, especialmente en ámbitos urbanos, sostenibilidad y educación.

Este servicio de documentación pronto hará dos años. En esta comunicación se presentan los objetivos, la organización y la experiencia adquirida.